

VOORWOORD

Een voortvarende en inhoudelijke behandeling van een geschil met een als juist ervaren beslissing. Het klinkt makkelijk en kan moeilijk zijn: de belangrijkste regels over die voortvarende en inhoudelijke behandeling bevatten immers open normen, die ruimte bieden voor een eigen afweging door partijen en de rechter. Wie keuzes maakt als procespartij bij het verrichten van proceshandelingen of als rechter bij het inrichten van het debat of beoordelen van een geschil kan dan ook niet volstaan met slechts kennis van de regels: de betekenis van die regels wordt pas duidelijk, wanneer blijkt hoe uitspraken in concrete geschillen toepassing en daarmee duiding aan die regels geven. Juist dat inzicht in de met uitspraken gegeven invulling aan normen is nodig om het effect van processuele keuzes beter te kunnen voorspellen.

Inzicht in de invulling van die open normen over de inhoudelijke behandeling van het geschil maakt het makkelijker om het standpunt van een procespartij effectief te verwoorden of een rechterlijke beslissing overtuigend toe te lichten. Dat inzicht is allereerst van belang bij de procedure in eerste aanleg. Daar wordt de zaak immers in beginsel meteen en volledig in de steigers gezet. Al meteen dienen partijen en de rechter immers te onderkennen welke resultaten zij op basis van beschikbaar feitenmateriaal en toepasselijke regels zouden kunnen bereiken. De uitkomst van een procedure in eerste aanleg is bovendien vaak definitief. In een groot deel van de zaken staat geen hoger beroep open of wordt hoger beroep, indien appel wel openstaat,¹ niet ingesteld. Circa 95% van de dagvaardingszaken op tegenspraak en meer dan 98% van de verzoekschriftprocedures wordt definitief in eerste aanleg afgedaan.² Daarmee is de procedure in eerste aanleg voor procespartijen en de rechtspraak veruit de belangrijkste rechtsgang bij de beslechting van individuele geschillen.

1 Wanneer hoger beroep openstaat, variëren de appelpercentages van circa 4% (familiezaken) tot 8% (handel kanton), 18% (kort gedingen) of 37% (handel civiele rechter): kerngetallen gerechten 2014, p. 38 en p. 89 te vinden op www.rechtspraak.nl.

2 Zie voor de cijfers over 2013 voor de gehele rechtspraak de tabellen 4.2, 4.3 en 4.4. over dat jaar te vinden op www.wodc.nl/onderzoek/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/index.aspx die laten zien dat in dagvaardingszaken het totale aantal eindvonnissen op tegenspraak en overige afdoeningen voor de sector civiel en kanton 165.950 beloopt tegen 7.112 nieuw aangebrachte dagvaardingszaken bij de hoven; voor de verzoekschriften gaat het om 309.080 (kanton) en 229.617 (civiel) afdoeningen tegen 8.413 zaken in hoger beroep.

Voor wie in zijn dagelijks werk recht zoekt en recht doet hoop ik met dit boek aan dat inzicht bij te dragen. Daarom geef ik voor elke fase van het debat – schriftelijke rondes, mondelinge behandeling, mogelijk vervolg – met concrete voorbeelden aan, waar de grenzen liggen en waarom dat zo is. Ik laat zien, hoe procespartijen en de rechter hun keuzes kunnen maken en hoe zij daarmee ook op het mogelijke vervolg van de procedure kunnen anticiperen. Ik beoog de lezer in staat te stellen zelf zijn eigen beredeneerde keuze te maken. Ik span mij in om het boek een logische en inzichtelijke structuur te geven, zodat informatie makkelijk toegankelijk is en keuzes eenvoudig in een bredere context geplaatst kunnen worden.

Bij het schrijven van dit boek wilde ik vlotte praktische bruikbaarheid en dogmatische diepgang hand in hand laten gaan. Ik wilde uit de buurt blijven van praktische handreikingen zonder zichtbare diepgang, dogmatische bespiegelingen waarbij de toepassing in een concreet geval in de lucht blijft hangen of de doodoener dat het wachten is op een standpunt van de wetgever of de Hoge Raad. Voor procespartijen en de rechter geldt immers dat gedachtevorming geen vrijblijvend proces is. Steeds moet er tijdig een knoop worden doorgehakt. Ook op gebieden waar het recht het meest zichtbaar in ontwikkeling is, probeer ik zo veel mogelijk aan te geven welke gezichtspunten kunnen helpen bij het nemen van een beslissing in een concreet geval.

De belangrijkste bron waaruit ik heb geput, is rechtspraak van de Hoge Raad. Deze heeft voor procedures in Nederland immers de meest universele gelding. Voor de structuur en inhoud van het boek heb ik mij mede laten inspireren door het wetsvoorstel in verband met de vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht in eerste aanleg zoals dat door de Tweede Kamer is aanvaard. Nieuw daarin is de digitalisering van de procesgang. Ten aanzien van de inhoudelijke behandeling van de procedure sluit het wetsvoorstel in belangrijke mate aan op hetgeen ook nu al geldt en bouwt het daarop voort. Ook daarom lag het voor de hand om vooruitlopend op de te verwachten inwerkingtreding van het wetsvoorstel de inhoudelijke behandeling van het geschil in het boek te verwerken zoals die in het wetsvoorstel is voorzien. Dat heb ik dus gedaan. Waar nodig verwijs ik zowel naar de huidige als de toekomstige regeling en benoem ik verschillen, voor zover ze er zijn.

De arbeid aan dit boek was slechts mogelijk door Hagar die én de ruimte én de afleiding bood die ook voor het schrijven van dit boek onontbeerlijk zijn. Door onze zoons Simon en Guido die geen begrip kunnen opbrengen voor de gedachte dat je voor je plezier kan werken en daar hopelijk vanzelf anders over gaan denken. Door al degenen die ik in mijn werk als advocaat, raadsheer-plaatsvervanger of opleider ontmoet die met hoofd en hart recht zoeken en recht doen. Door Sharina Ramdjan, secretaresse, en Marieke Klapwijk en Annet Herbermann, bibliothecaressen: zonder de samenwerking met hen had ik moeten inleveren én op voortvarendheid én op inhoud. Eenieder ben ik dankbaar voor zijn of haar vaak onbewuste bijdrage aan de

totstandkoming van dit boek. En: eenieder wil mij vast vergeven dat hij daarbij welbewust niet als eerste is genoemd.

De werkzaamheden aan dit boek zijn afgesloten per 1 november 2015. Met na die datum verschenen rechtspraak en literatuur is geen rekening gehouden. Suggesties ter verbetering zijn welkom (ekelmans@ekelmansenmeijer.nl).

